

PRAWNE ASPEKTY

bezpieczeństwa i higieny służby w formacji policyjnej

podkom. Barbara Jamrozik

Wydział Doskonalenia Zawodowego
Komendy Stołecznej Policji

Zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej każdy ma prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy – również funkcjonariusz Policji. Celem artykułu jest przedstawienie uregulowań prawnych w zakresie bezpieczeństwa i higieny służby i pracy w Policji. Zaprezentowano zarówno rys historyczny uwarunkowań w tym zakresie, jak i obowiązujące przepisy.

Normy prawne dotyczące bhp w Policji – rys historyczny

Z dniem wejścia w życie ustawy o Policji¹, to jest 10 maja 1990 r., bezpieczeństwo i higiena służby zostały unormowane w art. 7 ust. 1 pkt 6 przedmiotowej ustawy. Przepis ten brzmiał: „Komendant Główny Policji określa szczegółowe warunki bezpieczeństwa i higieny służby, po konsultacji z Państwową Inspekcją Pracy”.

Pierwszym aktem wykonawczym wydanym na podstawie powyższego artykułu było zarządzenie nr 4/96 Komendanta Głównego Policji z dnia 8 lutego 1996 r. w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby i pracy oraz organizacji służby bhp w Policji, które podpisał nadinsp. Jerzy Stańczak. Zapisy zarządzenia weszły w życie w dniu 9 sierpnia 1996 r. i obowiązywały do dnia 23 sierpnia 2004 r. W myśl zarządzenia zapewnienie bezpieczeństwa i higieny służby i pracy w Policji polegało na zapobieganiu zagrożeniom życia lub zdrowia policjantów pełniących służbę i pracowników zatrudnionych w jednostkach Policji. Ponadto z zarządzenia wynikało, że:

- odpowiednikiem zakładu pracy w Policji były: Komenda Główna Policji, komendy wojewódzkie Policji, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Szkoła Policji w Pile oraz Szkoła Policji Słupsku;
- w celu zapewnienia bezpieczeństwa i higieny służby i pracy w Policji stosowało się między innymi przepisy działu dziesiątego ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy oraz ogólne i branżowe przepisy bhp wydane na podstawie art. 208 Kodeksu pracy, mające zastosowanie do analogicznych prac wykonywanych w Policji;

- kierownicy jednostek zobowiązani byli do zapewnienia policjantom i pracownikom bezpiecznych i higienicznych warunków służby i pracy;
- kierownicy jednostek ponosili odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa i higieny służby i pracy w podległych jednostkach;
- odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa i higieny służby i pracy w swoim zakresie ponosili także kierownicy komórek i ogniw organizacyjnych Policji oraz inne osoby kierujące zespołami policjantów lub pracowników;
- kierownicy jednostek odpowiedzialni byli również za zorganizowanie w podległych jednostkach służby bhp;
- kierownicy jednostek zobowiązani byli do umożliwienia instytucjom, przedsiębiorcom i osobom spoza Policji, prowadzącym prace na terenie jednostki, zorganizowania służby i pracy w sposób zapewniający bezpieczne i higieniczne warunki służby i pracy.

Treść omawianego wyżej zarządzenia zmieniano dwukrotnie, zarządzeniem nr 29/A/97 Komendanta Głównego Policji z dnia 21 listopada 1997 r.² i zarządzeniem nr 4 Komendanta Głównego Policji z dnia 9 marca 1999 r.³ W ostatniej zmianie zarządzenia unormowano, kto jest pracodawcą w Policji, wówczas byli to:

- Komendant Główny Policji,
- komendanci wojewódzcy Policji,
- Komendant Stołeczny Policji,
- komendanci powiatowi Policji,
- komendanci miejscy Policji,
- komendanci: Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, szkół Policji w Pile, Słupsku i Katowicach.

W dniu 24 sierpnia 2004 r. wyżej wymienione zarządzenia zostały zastąpione zarządzeniem nr 916 Komendanta Głównego Policji w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa

REGULACJE PRAWNE

i higieny służby oraz organizacji służby bhp w Policji⁴. Podstawą prawną wydania przedmiotowego zarządzenia był również art. 7 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, lecz miało ono zastosowanie jedynie do funkcjonariuszy, a nie jak poprzednie do policjantów i pracowników Policji. Dodatkowo jako pracodawcę dodano komendantów rejonowych Policji. W zarządzeniu tym, tak jak w poprzednim, określono przepisy, które stosowano w celu zapewnienia bezpieczeństwa i higieny służby w Policji, a były nimi:

- dział dziesiąty ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, o ile przepisy ustawy o Policji i inne przepisy szczególne nie stanowiły inaczej;
- ogólne i branżowe przepisy bhp wydane na podstawie działu dziesiątego Kodeksu pracy, mające zastosowanie do analogicznych prac wykonywanych w Policji.

Obowiązki kierowników jednostek i komórek organizacyjnych Policji nie zmieniły się. W zarządzeniu zapisano, iż w jednostkach Policji tworzy się służbę bezpieczeństwa i higieny służby i pracy w stosunku do policjantów i pracowników, którą stanowiły wyodrębnione komórki organizacyjne lub samodzielne stanowiska. Ponadto dodano, że: „programy szkolenia, kształcenia i doskonalenia zawodowego policjantów powinny obejmować zagadnienia bezpieczeństwa i higieny służby”. Zapisy omawianego zarządzenia stosowano w formacji policyjnej przez dwanaście lat.

W dniu 3 grudnia 2016 r. został uchylony art. 7 ust. 1 pkt 6 ustawy o Policji oraz przestało obowiązywać zarządzenie nr 916 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 sierpnia 2004 r. Przedmiotową zmianę wdrożono ustawą z dnia 1 grudnia 2016 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie bezpieczeństwa i higieny służby⁵. Nakaz wprowadzenia powyższych zmian wynikał z treści **wyroku Trybunału Konstytucyjnego** z dnia 24 listopada 2015 r.⁶, który stanowił, że **art. 7 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji⁷ jest niezgodny z art. 66 ust. 1 w związku z art. 87 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 87 ust. 2 Konstytucji**. Ponadto Trybunał orzekł, że art. 7 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji traci moc obowiązującą z upływem 12 miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Normy prawne zawarte w Konstytucji RP, o których mowa w przedmiotowym wyroku, brzmią następująco:

- „Każdy ma prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy. Sposób realizacji tego prawa oraz obowiązki pracodawcy określa ustawa” – art. 66 ust. 1 Konstytucji RP.
- „Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia” – art. 87 ust. 1 Konstytucji RP.
- „Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są na obszarze działania organów, które je ustanowiły, akty prawa miejscowego” – art. 87 ust. 2 Konstytucji RP.

Z uzasadnienia omawianego wyroku Trybunału Konstytucyjnego wynika między innymi, że w ustawie o Policji zamieszczono same upoważnienia do wydania regulacji podustawowych, bez określenia ich założeń i wytycznych dotyczących sposobu realizacji. Przepisy te nie spełniały wymagań wynikających z art. 66 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji, brak w nich było określenia istoty publicznego prawa podmiotowego funkcjonariuszy do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy, sposobu realizacji tego prawa oraz obowiązków podmiotu zatrudniającego. Przedmiotowej problematyki bezpieczeństwa i higieny pracy policjantów nie było również w innych ustawach. A Konstytucja RP określa, że źródłami powszechnie obowiązującego prawa są rozporządzenia, ale nie zarządzenia.

Obowiązujące normy prawne

Wykonując dyspozycje zawarte w przedmiotowym wyroku, wyżej cytowana **ustawa z dnia 1 grudnia 2016 r. wprowadziła zmianę w ustawie o Policji w zakresie bezpieczeństwa i higieny służby, polegającą na dodaniu do ustawy o Policji art. 71a, 71b i 71c**.

Kolejna ustawa z dnia 9 listopada 2018 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw⁸ spowodowała, że do art. 71a dodano ust. 8, 9 i 10 oraz dodano art. 71d. Art. 71a ust. 8 oraz art. 71d stosuje się od dnia 5 kwietnia 2019 r., natomiast art. 71a ust. 9 i 10 weszły w życie w dniu 5 lipca 2019 r.

W art. 71a wskazano podmioty odpowiedzialne za stan bezpieczeństwa i higieny służby oraz określono, kto jest pracodawcą w rozumieniu przepisów działu dziesiątego Kodeksu pracy, a także przepisów wykonawczych wydanych na jego podstawie. Wskazano, że za osobę kierującą pracownikami uważa się policjanta pełniącego służbę lub wykonującego obowiązki na stanowisku kierowniczym. Nałożono na funkcjonariuszy Policji obowiązek przestrzegania przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny służby oraz ustalono, które przepisy działu dziesiątego Kodeksu pracy, a także przepisy wykonawcze wydane na jego podstawie, stosuje się w Policji.

W art. 71b unormowano zagadnienia dotyczące obowiązkowych badań lekarskich policjantów, natomiast w art. 71c określono szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny służby, którym podlegają funkcjonariusze.

W art. 71d wskazano osoby odpowiedzialne za realizację zadań w zakresie bezpieczeństwa i higieny służby wobec policjantów delegowanych do czasowego pełnienia służby w innej jednostce organizacyjnej Policji lub w innej miejscowości.

Ponadto na podstawie art. 71a ust. 10 ustawy o Policji Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w dniu 16 lipca 2019 r. wydał rozporządzenie w sprawie warunków bezpieczeństwa i higieny służby w trakcie realizacji szkoleń w Policji⁹, które weszło w życie w dniu 25 lipca 2019 r. Przedmiotowy akt prawny został zmieniony kolejnym rozporządzeniem z dnia 10 lipca 2020 r.¹⁰

Za pomocą tabeli 1 przedstawiono uregulowania prawne bezpieczeństwa i higieny służby w Policji.

Tabela 1. Uregulowania prawne bezpieczeństwa i higieny służby w Policji.

AKT PRAWNY	OKRES OBOWIĄZYWANIA
Art. 7 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji Akty wykonawcze	Od dnia 10 maja 1990 r. do dnia 2 grudnia 2016 r.
<ul style="list-style-type: none"> Zarządzenie nr 4/96 Komendanta Głównego Policji z dnia 8 lutego 1996 r. w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby i pracy oraz organizacji służby bhp w Policji – podpisał nadinsp. Jerzy Stańczyk 	Od dnia 9 sierpnia 1996 r. do dnia 23 sierpnia 2004 r.
<ul style="list-style-type: none"> Zarządzenie nr 29/A/97 Komendanta Głównego Policji z dnia 21 listopada 1997 r. zmieniające zarządzenie w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby i pracy oraz organizacji służby bhp w Policji – podpisał nadinsp. Marek Papała 	Od dnia 21 listopada 1997 r. do dnia 23 sierpnia 2004 r.
<ul style="list-style-type: none"> Zarządzenie nr 4 Komendanta Głównego Policji z dnia 9 marca 1999 r. zmieniające zarządzenie w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby i pracy oraz organizacji służby bhp w Policji – podpisał nadinsp. Jan Michna 	Od dnia 9 marca 1999 r. do dnia 23 sierpnia 2004 r.
<ul style="list-style-type: none"> Zarządzenie nr 916 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby oraz organizacji służby bhp w Policji – podpisał gen. insp. Leszek Szreder 	Od dnia 24 sierpnia 2004 r. do dnia 2 grudnia 2016 r.
Art. 71a, art. 71b, art. 71c ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji	Od dnia 3 grudnia 2016 r.
Art. 71a ust. 8 oraz art. 71d ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji	Od dnia 5 kwietnia 2019 r.
Art. 71a ust. 9 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji	Od dnia 5 lipca 2019 r.
Art. 71a ust. 10 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji Akty wykonawcze	Od dnia 5 lipca 2019 r.
<ul style="list-style-type: none"> Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 lipca 2019 r. w sprawie warunków bezpieczeństwa i higieny służby w trakcie realizacji szkoleń w Policji 	Od dnia 25 lipca 2019 r.
<ul style="list-style-type: none"> Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 10 lipca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków bezpieczeństwa i higieny służby w trakcie realizacji szkoleń w Policji 	Od dnia 21 lipca 2020 r.

Reasumując, obowiązek zapewnienia policjantowi odpowiednich, bezpiecznych i higienicznych warunków służby ciąży na kierowniku jednostki organizacyjnej Policji już od 1996 r.

Obecnie aktem prawnym regulującym zagadnienia bezpieczeństwa i higieny służby w omawianej formacji jest ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji.

Należy zaznaczyć, że w sytuacji braku uregulowania zagadnień bezpieczeństwa i higieny służby mają zastosowanie przepisy prawa pracy oraz aktów wykonawczych wydanych na jego podstawie.

¹ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. Nr 30, poz. 179).

² Zarządzenie nr 29/A/97 Komendanta Głównego Policji z dnia 21 listopada 1997 r. zmieniające zarządzenie w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby i pracy oraz organizacji służby bhp w Policji.

³ Zarządzenie nr 4 Komendanta Głównego Policji z dnia 9 marca 1999 r. zmieniające zarządzenie w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby i pracy oraz organizacji służby bhp w Policji (Dz. Urz. KGP Nr 11, poz. 69, z późn. zm.).

⁴ Zarządzenie nr 916 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby oraz organizacji służby bhp w Policji (Dz. Urz. KGP Nr 16, poz. 98).

⁵ Ustawa z dnia 1 grudnia 2016 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie bezpieczeństwa i higieny służby (Dz. U. poz. 1955).

⁶ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2015 r. sygn. akt K 18/14 (Dz. U. poz. 2023).

⁷ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2015 r. poz. 355, 529 i 1066).

⁸ Ustawa z dnia 9 listopada 2018 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 15).

⁹ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 lipca 2019 r. w sprawie warunków bezpieczeństwa i higieny służby w trakcie realizacji szkoleń w Policji (Dz. U. poz. 1375, z późn. zm.).

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 10 lipca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków bezpieczeństwa i higieny służby w trakcie realizacji szkoleń w Policji (Dz. U. poz. 1263).

Summary

Legal aspects of safety and service hygiene in the Police force

The author of the article reminds, that the obligation of providing adequate, safe and hygienic conditions of service for a police officer has been a responsibility of a head of the Police organisational unit since the year 1996. She presents the historical background concerning legal norms regulating safety rules as well as service and work hygiene in the Police and also brings closer up-to-date provisions from this scope.

Thumaczenie: Renata Cedro